

Цариця), Барсу – 2.06,1; 2015 р.н. (Сокол – Баронеса), Живописця – 2.02,8; 2016 р.н. (Сокол – Живописна), Аса – 2.02,8; 2016 р.н. (Сокол – Арабелла).

На сьогоднішній день завод працює з лініями Пілота, Піона та Воїна, генофонд якого справедливо можна вважати «золотом» вітчизняного рисистого кіннозаводства

ЦІЛЬОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НОВОСТВОРЮВАНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ РИСИСТОЇ ПОРОДНОЇ ГРУПИ КОНЕЙ

І. В. Ткачова,

доктор с.-г. наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу селекційно-технологічних досліджень у дрібному тваринництві та конярстві; tkachova_i@i.ua
Інститут тваринництва НААН України

Новостворювану породну групу коней виділено з української популяції російської рисистої породи, що внаслідок тривалої праці селекціонерів у господарствах України, особливостей технології утримання та системи випробувань набула оригінальних фенотипових та генетичних ознак [1]. Перше експедиційне експертне обстеження та апробацію породної групи проведено у 2016 році [2, 3], робота в цьому напрямку триває. Базовими суб'єктами з виведення породної групи є філії ДП «Конярство України» – Дібрівський кінний завод № 62, Запорізький кінний завод № 86 та Лимарівський кінний завод № 62. Призначення і напрям продуктивності новостворюваної породної групи – чистопородне розведення за лініями, схрещування на рівні прилиття крові з американською стандартбредною, французькою рисистою породами та їх помісями. Коней використовують у рисистих призових змаганнях (бігах), драйвінгу, дистанційних пробігах, аматорському спорті, кінному туризмі. Відомо, що висока племінна цінність жеребців-плідників забезпечує високу інтенсивність використання перевагу добору них потомства до відтворювального складу [4, 5]. Разом з тим, процес створення та удосконалення порід невід'ємний від формування структури, як за чоловічими, так і за жіночими представниками. Отже, при створенні будь-якої породи коней маточне поголів'я грає величезну роль [6]. В кожній породі коней кобили здійснили вплив на еволюцію, не менший за видатних жеребців. Зазвичай, видатні кобили стають матерями засновників чоловічих генеалогічних, а також родоначальницями маточних родин і гнізд. Вплив системи добору репродуктивного складу на еволюцію новостворюваної української рисистої породної групи мало вивчений, тому це питання актуальним важливе практичне значення для подальшого удосконалення нового селекційного досягнення.

Метою досліджень було оцінювання репродуктивного складу новостворюваної української рисистої породної групи коней та обґрунтування цільових характеристик для її подальшої селекції.

Об'єктом досліджень був репродуктивний склад новостворюваної української рисистої породної групи, облікований на 01.01.2023 року.

Матеріалом для досліджень слугувала база даних, створена за даними первинного племінного обліку. Електронні записи на кожну племінну кобилу включають родовід, проміри тіла, бонітувальні бали, результати іподромних випробувань. Науково-методичні підходи базувались на зоотехнічному та генеалогічному дослідженні масиву коней української рисистої породної групи.

Станом на 01.01.2023 року селекційну роботу з українською рисистою породною групою здійснюють Дібрівський кінний завод № 62, Запорізький кінний завод № 86 та Лимарівський кінний завод № 62, племінний репродуктор ТОВ «Торговий дім «Рода» і фізичні особи – переважно працівники іподромів. Поголів'я коней у суб'єктах племінної справи складає 301 гол., у тому числі 15 жеребців-плідників, 182 племінних кобили, 104 гол. ремонтного молодняка. З 15 жеребців-плідників 9 – чистопородні, 3 – американської стандартбредної та 3 – французької рисистої порід, допущених до племінного використання у селекції новостворюваної породної групи. Середня жвавність жеребців становить $2.00,8 \pm 0,96$ хв., найжвавіші жеребці: Грейтест Імідж 1.53,7, гн., 2002 (Беленсд Імідж – Амбро Маскара) американської стандартбредної породи, Ріо Дю Ріб 1.57,1, гн., 2005 (Кайзер Соз – Галлія Де Вандел) французької рисистої породи, Порядок 1.59,3, гн., 2007 (Джилл'с Краун – Пасія) та Монреаль 1.59,5, гн., 2013 (Нансачтінг – Москва) української рисистої породної групи.

З усіх кобил репродуктивного складу випробувано на іподромах 91,6 % з середньою жвавністю $2.12,9 \pm 0,93$ хв. Визначено кількісні та якісні показники дослідженого масиву, генеалогічну структуру, визначено ефективність генеалогічних поєднань. У Дібрівському кінному заводі продукують найжвавіші кобили із середньою жвавністю $2.08,2 \pm 0,86$ хв. Кобили Запорізького кінного заводу за призовою скоростиглістю переважають кобил інших кінних заводів (середня жвавність у 2-річному віці – $2.24,9 \pm 1,47$ хв.) ($p < 0,01$). Закономірно, що найкращу (пожиттєво рекордну) жвавність кобили проявляють у старшому віці, найвищою вона виявилася у кобил Дібрівського кінного заводу № 62 ($2.05,4 \pm 0,64$ хв.). Втім, деякі кобили проявляють рекордну жвавність у віці 3 років, іноді – високий рівень жвавості проявляється у віці 2 років і випробування кобили завершують, щоб якнайраніше повернути її до кінного заводу до подальшого отримання жвавого потомства.

З усіх оцінених кобил новостворюваної породної групи 12 % входять до класу жвавості 2.05 хв. і жвавіше і майже половина (48,8 %) до класу 2.10 хв. і жвавіше з перевагою градацій: 2.05,1-2.10,0 хв. (36,8 %), 2.10,1-2.15,0 хв. (19,7 %), 2.00,1-2.05 хв. (12,0 %), 2.15,1-2.20 хв (9,4 %). Найжвавіші кобили у сучасному репродуктивному складі Дібрівського кінного заводу: Гімназія 2.00,9, вор., 2017 (Монпельє – Грінга), Вологда 2.02,3, св.-гн., 2008 (Графік – Вілла), Когорта 2.02,8, гн., 2018 (Графік – Коломна), Міс Мона 2.02,9, руд., 2011 (Монпельє – Москва). Найбільше кобил високого класу жвавості 2.05 хв. і жвавіше (32,3 %) та 2.10 хв. і жвавіше (67,7 %) продукують у Дібрівському кінному заводі. Коефіцієнти варіації жвавості племінних кобил становлять: рекордної жвавості – 7,28 %, у віці 2-х років – 6,22 %, 3-х років – 5,25 %, 4-х років – 3,38 %, тобто вивчаємо ознака досить консолідована.

Оцінюванням промірів тіла встановлено перевагу кобил Дібрівського кінного заводу за висотою в холці і довжиною тулуба ($p < 0,05$), за обхватом грудей та п'ястка кобили усіх кінних заводів практично не відрізняються, найвищу оцінку за походження, тип, екстер'єр та призову роботоздатність отримали кобили Дібрівського кінного заводу ($p < 0,05$). За промірні показники найвищу оцінку отримали кобили Лимарівського кінного заводу.

Узагальненням результатів бонітування дослідних кобил встановлено, що найвищу оцінку за тип, екстер'єр та призову роботоздатність отримали кобили Дібрівського кінного заводу ($9,10 \pm 0,10$ бал., $8,55 \pm 0,09$ бал., $8,65 \pm 0,11$ бал. та $8,03 \pm 0,25$ бал., відповідно) ($p < 0,05$). За походження найвищу оцінку отримали кобили Запорізького кінного заводу ($9,39 \pm 0,08$ бал.). За промірні показники найвищу оцінку отримали кобили Лимарівського кінного заводу ($8,33 \pm 0,13$ бал.). За основними показниками бонітування кобили усіх кінних заводів відповідають класу «еліта».

Аналіз генеалогічної структури довів походження жеребців-плідників з 6, а кобил репродуктивного складу – з 9 генеалогічних ліній. Найбільш розвинена за наявністю жеребців і кобил – лінія Спіді Крауна ($46,7$ і $34,3$ % відповідно). Найвища рекордна жвавість на дистанцію 1600 м (на рівні класу жвавості 2.10 хв. і жвавніше) притаманна кобилам ліній: Хут Муна ($125,5 \pm 1,55$ с) та Арні Алмахерста ($127,6 \pm 1,37$ с). Найбільш скоростиглі (найжвавніше у 2-річному віці) кобили ліній: Лоу Ганновера ($142,7 \pm 3,17$ с), Ворті Боя ($143,1 \pm 1,53$ с), Хут Муна ($144,5 \pm 3,75$ с) та Спіді Крауна ($146,1 \pm 1,71$ с).

Досліджений масив кобил розподіляється на 25 маточних родин. З більш розвинених маточних родин (3 і більше випробуваних кобили) найвищим рівнем рекордної жвавості (на рівні класу жвавості 2.10 хв.) вирізняються родини Ларочки ($127,4 \pm 0,50$ с), Глибокої Криниці ($127,5 \pm 1,89$ с), Хронології ($128,8 \pm 1,36$ с) та Рути ($129,4 \pm 0,91$ с). Найбільш скоростиглі кобили (з найвищою жвавістю у 2-річному віці – жвавніше 2.25 хв.) у маточних родинах: Ларочки ($139,2 \pm 6,71$ с), Бухти ($142,5 \pm 3,47$ с), Рути ($144,1 \pm 2,59$ с), Новинки ($144,7 \pm 2,42$) та Хронології ($144,5 \pm 3,72$ с). Найвищу жвавість у 3-річному віці проявили кобили з маточних родин Глибокої Криниці ($129,8 \pm 1,87$ с), Ларочки ($130,4 \pm 2,31$ с) та Рути ($130,7 \pm 0,91$ с), у 4-річному – Глибокої Криниці ($125,3 \pm 2,35$ с), Говорухи ($125,6 \pm 1,32$ с), Вагранки ($127,0 \pm 2,22$ с) та Гаїті ($127,0 \pm 2,05$ с). Отже, можна констатувати, що зазначені маточні родини найбільше консолідовані за жвавістю і їх подальший розвиток є перспективним.

У селекційній практиці в кіннозаводстві важливо знайти ефективне поєднання генеалогічної лінії з маточною родиною, тобто побудувати родовід майбутнього лошади вдалим підбором на основі генеалогічного аналізу. В наших дослідженнях найбільш ефективними поєднаннями ліній і родин за рекордною жвавістю кобил репродуктивного складу виявилися наступні (табл. 12): Лоу Ганновер $\times$ Рута ($127,5 \pm 0,85$ с), Спіді Краун $\times$ Бухта ($127,7 \pm 0,35$ с), Спіді Краун $\times$ Хронологія ($127,9 \pm 1,34$ с), Арні Алмахерст $\times$ Говоруха ($128,7 \pm 4,89$ с), Вікторі Сонг $\times$ Рута ($129,3 \pm 2,99$ с), Спіді Краун $\times$ Рута ($129,6 \pm 1,24$ с). Найбільш скоростиглі кобили отримані у поєднаннях: Спіді Краун $\times$ Говоруха ($137,3 \pm 2,45$ с), Спіді Краун $\times$ Бухта ($139,4 \pm 2,80$ с), Ворті Бой

× Огранка (141,1±2,37 с), Лоу Ганновер × Рута (141,1±8,20 с). У 3-річному віці найкращу жвависть проявили кобили у поєднаннях: Спіді Краун × Бухта (128,3±1,01 с), Лоу Ганновер × Рута (128,5±1,62 с), Вікторі Сонг × Рута (130,9±2,48 с), у 4-річному - Арні Алмахерст × Говоруха (124,2±3,25 с), Ворті Бой × Огранка (125,3±3,00 с), Спіді Краун × Бухта (127,7±0,35 с). Результати аналізу свідчать, що найбільш ефективно з генеалогічними лініями поєднується маточна родина Рути.

Таким чином, проведено комплексну оцінку репродуктивного складу новостворюваної української рисистої породної групи, проаналізовано генеалогічну структуру, виділено найбільш ефективні генеалогічні поєднання та обґрунтовано цільові параметри селекційної роботи для подальшого удосконалення генофонду коней.

Список літератури:

1. Алещенко О.О., Россоха В.І., Тур Г.М. Генетична структура української популяції рисаків за поліморфними системами білків крові. *Науково-технічний бюлетень ІТНААН*. Харків, 2010. № 103. С.105-112.
2. Матеріали до апробації української рисистої породної групи / І. В. Ткачова, О. О. Корнієнко, В. І. Россоха, Г. М. Тур, О. О. Алещенко. Загальна редакція Ткачової І. В., Волкова Д. А. Харків, 2015. 132 с.
3. Програма селекції коней української рисистої породної групи до 2020 року. Ткаченко О. О., Ткачова І. В., Гданська К. В., Россоха В. І., Тур Г. М., Алещенко О. А. (Інститут тваринництва НААН)]; за ред. Н. В. Кудрявської, І. В. Ткачової. Х.: Інститут тваринництва НААН, 2015. 92 с.
4. Thiruvengadan A. K., Kandasamy N., Panneerselvam S. Inheritance of racing performance of trotter horses: an overview. *Livest. Sci.* 2009. № 124. 163-181. doi: 10.1016/j.livsci.2009.01.010.
5. Gorniak W. Impact of the individual characteristics of French trotters on their racing performance. *Turkish J. of Vet. and Animal Sci.* 2020. Vol. 44. P.110-117.
6. Ткачова І. В. Збереження та удосконалення заводських порід коней в умовах обмеженого генофонду. *Науково-технічний бюлетень Інституту тваринництва НААН*. Харків, 2017. № 118. С.180-191.

СЕЛЕКЦІЙНА ОЦІНКА РЕПРОДУКТИВНОГО СКЛАДУ ОРЛОВСЬКОЇ РИСИСТОЇ ПОРОДИ КОНЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ ПОПУЛЯЦІЇ

Г. О. Фролова,

начальник сектору ідентифікації та реєстрації коней Управління реєстру тварин
Державне підприємство «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин»

Науковий керівник: І. В. Ткачова, доктор с.-г. наук, старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник відділу селекційно-технологічних досліджень
у дрібному тваринництві та конярстві; tkachova_i@i.ua
Інститут тваринництва НААН України

При створенні найдавнішої рисистої породи коней – орловської рисистої – величезну роль зіграло унікальне маточне поголів'я кращих порід коней того часу (1776 рік) [1, 2]. Відомо, що висока племінна цінність жеребців-плідників забезпечує високу інтенсивність використання перевагу добору них потомства до відтворювального складу [3-5]. В наукових працях, присвячених вивченню еволюції орловської рисистої породи відмічено роль видатних плідників у збереженні життєздатності [6, 7]. Разом тим, процес створення та